

Cal Carlos

Rajadell

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Valldòria. Serra de Palomes. Extrem SO del terme.
Emplaçament	A l'extrem S de la vall del torrent de Valldòria, situada sobre el coster de llevant
Alçada:	736
Coordenades:	
Latitud:	41.69493
Longitud:	1.67742
UTM Est (X):	389944
UTM Nord (Y):	4616751

Classificació

Número de fitxa	08178 - 90
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Contemporani
Segle	XIX
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Abandonada. Es conserven les parets força bé. Manca la teulada a tots els cossos. Matolls i arbusts dins i fora la casa.
Protecció	Inexistent
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	Ref. Cad: 08177A00900018
Autoria de la fitxa	PEP 1993 (Jordi Piñero)/ OPC 2017-21
Data de registre de la fitxa:	dv., 05/02/2021 - 01:00

Descripció

Casa amb un cobert i una construcció amb dues tines. Per les dimensions, correspon més aviat a un mas i no a una casa de parcer. En les fotos s'aprecia una superfície construïda de 224 m², dels quals 118 corresponen a coberts i edificis auxiliars. L'immoble, que es troba en estat d'abandó, és de tipologia simple. Presenta planta rectangular (amb un cos adossat a la banda de migdia) i coberta a doble vessant (que actualment li manca). Consta de planta baixa i golfes. Les parets són de maçoneria. La casa té poques obertures, emmarcades amb pedra treballada. El portal, a la façana de migdia, consta d'un arc carpanell fet amb dos blocs de pedra. Al costat i a sobre de la porta hi ha part d'una finestra petita, amb l'ampit amb motllura. Algunes parets de la casa i els coberts arriben fins al nivell de l'arrencada de la teulada; altres estan més ensorrades.

Quant a l'edifici de les tines, es pot observar una estructura complexa, actualment coberta de vegetació, on hi ha dues tines. Una té de 2 metres de diàmetre i l'altra, més petita, té de 1,5 metres aproximadament.

Observacions:

O cal Carles (Carlos als mapes). Mas Cos, segons Molins (2020:269). S'ubica a l'extrem meridional de la vall del torrent de Valldòria, sobre el coster de llevant. Les restes són al capdamunt del torrent. El lloc, actualment, és del tot deshabitat. Antigament tota la vall eren vinyes. Les ruïnes de la casa són visibles des de l'aire, però l'accés és molt complicat, perquè després de l'incendi de 1980 la zona s'ha poblat d'una vegetació densa i impenetrable i els camins s'han esborrat. El millor itinerari per anar-hi és per Castellfollit del Boix. Allà cal prendre un camí en direcció nord que porta al mas Palomes (Castellfollit). Del mas Palomes cal baixar a peu cap a la vall de llevant. També s'hi pot anar a peu des de Valldòria.

Els terrenys del mas Cos, que sobre el paper tenen una superfície de 17 hectàrees, es troben dins del terme municipal de Rajadell, en la confluència de les propietats Valldòria de Rajadell i Palomes de Grevalosa (terme municipal de Castellfollit del Boix), i hi ha certa confusió sobre els límits de les propietats respectives.

A l'interior de la casa no hi queda gran cosa. Es pot veure, al costat de la porta d'entrada, l'escala que donava accés a les golfes i, en una paret, les restes d'un forn de pa.

A la llinda de la porta consta la següent data gravada: 1890 (PEP 1993). Segons Molins (2020:270) al centre hi ha inscrita una creu patent, a l'esquerra de la qual s'hi entreveuen les xifres 1 i 8. La resta és il·legible.

Durant la realització del mapa, no s'ha pogut accedir al bé. La descripció i les fotografies corresponen a Piñero PEP (fotos 1 i 2) i a Molins (2020:269-70) (foto 3). Ernest Molins constata que fa pocs anys hi va ser i que les ruïnes existeixen.

Història

Segons Molins (2020:269-70), la primera notícia del mas Cos (el nom antic de Cal Carlos) és del 1440, quan Joana, filla de Pere Cos, va reconèixer haver rebut uns diners de Bernat Queralt, mercader d'Igualada, a casa del qual havia fet de criada. El senyor Joan Berenguer de Rajadell va fer constar que el mercader li havia tornat la seva "femina", la qual cosa ens indica que per marxar del terme i anar a servir a Igualada havia necessitat l'autorització del senyor. No sabem res més dels Cos, ni si tenien a veure amb el mas Cos. Possiblement, a la segona meitat del segle XV, el mas quedà abandonat, com la majoria de masos del terme. El senyor del terme, Pere de Cruïles, fomentà la colonització dels masos rònecs per posar remei al seu abandonament i així recuperar les rendes, amb condicions atractives per a noves famílies de pagesos. En aquest cas, el 1559, el Senyor va establir el mas Cos, no a un nouvingut, sinó a Bernat Palomas de Grevalosa. L'enfitèuta havia de viure al mas, podia agafar llenya del bosc per al foc, conrear la terra i pagar el corresponent cens. L'entrada de l'establiment va ser de 10 ducats. En el capbreu general de gener de 1624, manat per la vídua Guimar d'Eimeric i Cruïles, senyora del terme, Bernat Palomas va declarar el mas Cos,

deshabitat, també anomenat la Censada de Palomes. La contribució del mas era el delme de carnalatge, la qual cosa indica que les terres devien servir de pastura. No es coneixen noves cites documentals del mas (val a dir que estava molt apartat de Rajadell; el Mas Palomas es de Castellfollit).

A finals del segle XIX apareix en aquella zona una casa dita cal Carles, que identifiquem amb l'antic mas Cos. Figura per primera vegada en el padró municipal de 1897 i en aquell moment s'hi estava Josep Sabrià Colell, també anomenat Carles, que era de Llobera i havia arribat a Rajadell 24 anys abans. Estava aparellat amb Ramona Colell Torras, de Vallferosa. L'hereu es en Josep, casat cap el 1903 amb Rosa Prat Grau de Castellar. Pertanyien a la parròquia de Rajadell, però la casa era tan allunyada del nucli de Rajadell que tenien tendència a relacionar-

se més amb el terme veí de Grevalosa (Castellfollit del Boix). La darrera notícia dels Sabrià és de 1925, quan encara pagaven la contribució urbana.

Segons el PEP (1993), fins a principis del segle XX, la casa, que pertanyia al mas Palomes (terme de Castellfollit del Boix), fou habitada. En els últims anys hi vivien nou germans, que conreaven la vall del torrent de Valldòria, que era tot vinya. En conjunt, la vall era treballada per dotze parcers, molts de Rajadell. Malgrat la llinda de la porta, que mostra la data del 1890, la casa ja devia existir anteriorment: l'arribada de la fil·loxera a les terres del Bages és precisament l'any 1890.

Bibliografia

MOLINS, Ernest (2020). Cases i Masos de Rajadell (I). Ajuntament de Rajadell. Pp 270-71
Informació oral: Juli Llorens (mas Palomas) (PEP 1993)

